

KRONIKK

av

Robert Myrvang, forsker, Nasjonalt senter for telemedisin og Ragnhild Nordengen, overtannlege ved Tannhelsetjenestens kompetansesenter for Nord-Norge.

Publisert i Bladet Nordlys 2. november 2006.

<http://www.nordlys.no/debatt/kronikk/article2386452.ece>

Tannleger på hvert nes med telemedisin

Våren 2006 står mer enn 1000 ungdommer i Tromsø-regionen i kø for å få regulert tennene av kjeveortoped. I Tromsø-regionen, som også omfatter Balsfjord, Karlsøy, Lyngen og Storfjord er situasjonen prekær. I tillegg til de som står på venteliste, er nærmere 700 henvist for vurdering av behov for tannregulering. De har ennå ikke nådd fram til ventelistene. Mens ungdom andre steder i landet får tannregulering i 12-14 årsalderen, må mange av ungdommene i Tromsø vente til de er 16-17 år. For tenåringer med større og synlige avvik i tannstillingen, kan dette oppleves som en stor påkjenning.

I nasjonal sammenheng er det imidlertid ikke slik at mangel på tannleger og spesialister på dette feltet er hovedutfordringen. Norge er ett av landene i OECD som har høyest andel tannleger i forhold til befolkningen. Problemet er hvordan tilbudet til befolkningen er *fordelt*. Til forskjell fra Sør-Norge er vi nordpå vant med tannleger som kommer og går. Situasjonen har ikke vært bedre når det gjelder kjeveortopeder. Fram til nylig her det vært bare en kjeveortoped i Tromsø, og han forlot landsdelen i vår. Imidlertid har telemedisinprosjektet Ortopol@r bidratt til at Tromsø nå har fått to nye kjeveortopeder som forventes å bli stabile. Sammenliknet med beskrivelsen over, har dette bidratt til å få situasjonen under kontroll og ventetiden er i ferd med å reduseres.

Desentralisert utdanning av kjeveortopeder

Ortopol@r-prosjektet ble igangsatt i november 2002. Høsten 2003 ble det tatt opp 10 kandidater ved det ordinære kjeveortopedistudiet ved Universitetet i Oslo. To av kandidatene skulle gjennomføre utdanningen lokalt i Tromsø. Bakgrunnen for Ortopol@r har vært ønsket om bedre fordeling av spesialister. Problemet har vært at unge nordfra, som utdanner seg til tannleger ved universitetene i Oslo og Bergen, ofte blir værende sørpå. Tidligere erfaring tilsier at det gjerne er de uetablerte studentene som ikke kommer tilbake til Nord-Norge. Kun to av sju som på 90-tallet fikk stipend av Troms fylke for å utdanne seg til tannlegespesialister i Bergen og Oslo, er fortsatt i fylket.

Tromsø - Oslo på storskjerm

Våren 2006 ble to studenter i Tromsø uteksaminert som kjeveortopeder i et samarbeid mellom Nasjonalt senter for telemedisin, Det odontologiske fakultet i Oslo og Tannhelsetjenestens kompetansesenter for Nord-Norge. Det treårige pilotprosjektet har benyttet fjernundervisning basert på videokonferanse og nettbaserte studieverktøy. To økter om dagen, fire ganger i uka over tre år, har de to Tromsø-studentene sammen med studentene i Oslo benket seg rundt hvert sitt bord i de to byene, hørt forelesninger og diskutert via storskjerm. Prosjektet valgte å satse på to allmenntannleger som var etablert med familie i Nord-Norge, og ga dem et tilbud der de kunne bo hjemme mens de studerte.

Erfaringene med prosjektet

De positive resultatene fra prosjektet demonstrerer blant annet overføringsverdi for å møte rekrutteringsproblemer på andre samfunnsområder. Den teoretiske utdanningen er gitt i form av forelesninger, og gis samtidig til studentene i Tromsø og Oslo via videokonferanse. Den kliniske utdanningen der kandidatene utøver pasientbehandling foregår under veiledning lokalt.

Evalueringen av prosjektet har kartlagt erfaringer og forventninger fra deltakerne i løpet av gjennomføringen. Det skal ikke underslås at det er forskjell på vanlig klasseundervisning og videokonferansebasert undervisning. Men selv om gjennomføringen av undervisning per videokonferanse oppfattes å være mer krevende enn tradisjonelle metoder, uttrykker kandidatene både i Tromsø og Oslo, at de har opplevd gradvise forbedringer med økende erfaring i bruk av tekniske hjelpemidler. Utfordringene har blant annet vært knyttet til det å styre ordet, stille spørsmål og holde innlegg under seminarer. Evalueringen viser i tillegg at innføring av ny teknologi får uventede organisatoriske følger. Prosjektet har ført til omorganisering av både studentenes og lærernes arbeidsdag.

Godt læringsutbytte

Utdanning i tannhelsefag er en type opplæring som baseres på mye praktisk trening der studentene eksponeres for ulike kasus. Evalueringen viser at når det gjelder variasjon og bredde i den kliniske treningen, har Tromsø-studentene blitt eksponert for større variasjon sammenlignet med Oslo-studentene.

Evalueringen viser også at de to studentene i Tromsø er mer tilfreds med kvaliteten på den tiden de hadde sammen med lærerne enn det kandidatene i Oslo er. I Oslo har 8 studenter delt på relativt færre lærere med liten tid til hver student. I sum synes læringsutbyttet å oppleves som like godt på et desentralisert lærested i forhold til der hovedgruppen oppholder seg. I den grad evalueringen avdekker forhold som bør rettes opp i framtidige prosjekter, dreier det seg i hovedsak om tilpasninger under gjennomføring av videokonferanser.

Bordet fanger

Til tross for de forhold som er nevnt over, er det grunn til å konkludere med at bruken av de telemedisinske redskapene har vært vellykket. Etter hvert som deltakerne har blitt mer rutinert, viser det seg at forventninger både til de faglige og sosiale sider har blitt innfridd. Evalueringen viser også tydelig at *bordet fanger*: Tromsø-studentene gir uttrykk for at de blir boende i Tromsø for å jobbe etter endt utdanning.

Dekk "tannhullene" i nord

OrtoPol@r har vært vellykket, ja så vellykket at Helse Sør har bedt om et tilsvarende opplegg for Telemark, som også mangler kjeveortopedier. For Tromsø og Nord-Norge er de to utdannede kjeveortopedene et positivt bidrag til en by som vokser og som har nyoppstartet tannlegeutdanning. I samarbeid med Institutt for klinisk odontologi ved Universitetet i Tromsø vil Tannhelsetjenestens kompetansesenter for Nord-Norge benytte modellen i videre planlegging av spesialistutdanning i nord. Dessuten har dette kompetansesenteret planlagt konkrete prosjekter for å benytte teleodontologi i det regionale samarbeidet, bl.a. for å gi råd og hjelp til allmenntannleger.

Med OrtoPol@r er det etablert et solid grunnlag for å videreutvikle desentralisert kjeveortopedutdanning. Men hvorfor stanse der? Kanskje kan modellen egne seg for å introdusere teleodontologi også i grunnutdanningen av tannleger, og dermed også dekke noen av tannleggehullene (les tannlegemangelen) i nord? Med utgangspunkt i tannlegeutdanningen

som ble etablert ved Universitetet i Tromsø i 2003, kan modellen tilpasses for desentralisert utdanning av allmenntannleger i distriktene.

Bilde: ”Her er de to ”desentraliserte” kjeveortopedene fra Tromsø, Kristin Sandvik og Sigurd Hadler-Olsen som skal ordne tanngarden til dine barn”.

Foto: Nasjonalt senter for telemedisin